

KO

Dr. Inčovnik Johann,
Klagenfurt,
Johanna,
Weizelsdorf i. R. Ktn.

I SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROSKI SLOVENEK“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroski Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. Posamezna štev. 10 Rpf

Stane četrtletno: RM 1.—; celetno: RM 4.—

Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; celetno: Din. 100.—

O rasti in umiranju narodov.

Precej dolgo je že tega, kar smo na tem mestu razmišljali o tem zanimivem vprašanju. Val dogodkov nas je z vso silo potegnil v vrtnice vsakdanjosti, da za podobna razmišljanja nismo našli ne časa, ne prostora. Saj tudi trenutno ni ravno primeren čas, da bi se človek ukvarjal s filozofskimi vprašanji, a vendar smo menjaja, da včasih kratek oddih dobro dé in da prav nič ne bo škodilo, če povedemo naše bralce za nekaj trenutkov v mirni svet zgodovinskega opazovanja, ki nam je ravno v dobi hitrostnih rekordov tako dobrodošel in v stanu, da vsaj za kratek čas pomiri razdražene živce.

Rekli smo, da so narodi v svoji celoti žive tvorbe, ki preživljajo svojo mladost, svojo moško dobo in svojo starost, z vsemi lepotami in in napakami prav podobno kakor posamezen človek svoje življenje od rojstva do smrti. Pa poglejmo danes na nekaterih primerih, če se ta naša trditev ujema z resničnostjo. Ne bomo posegali predač nazaj v sivo dobo zgodovine, ker bi s tem mogoče lahko spravili kakega bralca v zadrego. Moj Bog, vsakdo nima priložnosti hoditi leta in leta v šole, da bi kaj več izvedel o preteklosti evropskih narodov. Zato se bomo v svojih opazovanjih omejili samo na nekaj narodov, ki jih boljše ali slabše poznajo vsi naši bralci.

Poglejmo si najprej Angleže. To je narod, ki danes obvlada malo da ne polovico sveta, v resnici pa prav za prav vrši kontrolo nad življenjem vseh narodov. Kako je to mogoče, da borih 60 milijonov Britancev dejansko nadzira ves svet? Po našem mnenju je to pač narod v zreli moški dobi. Rekli smo, da je v tej dobi v glavnem konec osvajanja, vse stremjenje je odslej usmerjeno za tem, da se ohranijo pridobitve nekdanjih borb. — Angležem je bila usoda naklonjena: postavila jih je na prostor, kjer so se mogli svobodno in nemoteno razvijati. Okoli in okoli Britanije pljuska morje in morje pomeni široko cesto v svet. Boste rekli: Tudi okoli Italije je veliko morja in prav tako okoli Španije ali Grčije — in vendar nobeden teh narodov danes ne pomeni toliko v svetu kakor Angleži. Res je! A ravno to potrjuje našo misel o rasti in umiranju narodov.

Pred davnimi stoletji, pred več kakor dva tisoč leti so bili Grki v tedanjem svetu na svoj način nekaj podobnega kakor Angleži v naši dobi. Iz nepoznanega, malega in mladega narodiča so zrasi v mogočen in vpliven narod moške dobe, dokler se niso začeli starati in odstopati svoje mesto na svetovnem odru mlajšim narodom. Ni mogoče na tem majhnem prostorčku naštevati vseh narodov in narodičev, ki so prihajali in odhajali, rasli in umirali. Naj omenimo samo Rimljane, ki so pobrali dediščino starih Grkov in je niso znali preveč dobro upravljati. Ko so se Rimljani postarali, so prihrumela s severa krdela mladih, svežih, napol divjih narodov in posedla njihovo zemljo. In pozneje je bilo treba dolgih stoletij, preden so ti mladi narodi dorasli v mladeniško in moško dobo ter končno ustvarili današnje italijansko cesarstvo. — In spomnimo se mimogrede Špancev, ki so bili pred dobrimi štiristo leti še na višku svojih moči. Krištof Kolumb je pod špansko zastavo odkrival Ameriko in Španci so najprej posedli to novo bogato deželo. Pa so se začeli starati, mogoče zaradi obilja in bogastva nekoliko prehitro, in že se je pojavil mlad, krepak tekmeč — Angleži, ki so začeli trgati kos za kosom bogate posesti ostarelemu španskemu narodu. In danes so Španci samo še igračka velesil, ki na njihovem oslabelem narodnem telesu merijo svoje moči.

Razmeroma kasno je odločilno posegel v zgodovino francoski narod. Saj še ni dolgo tega, kar so med našimi ljudmi legle zadnje priče Napoleonovih dni v grob. V našem narodu živi še vse polno spominov na to dobo, ki je pomenila za francoski narod največji razmah njegovih notranjih sil in njegove mladeniške razsipnosti. Tedaj so Francozi preživljali svojo mladeniško dobo, nekam prešerno in objestno, tedaj so si začeli zavestno graditi svoj veliki dom, v katerem bi mogli v miru preživljati svoja stara leta.

Ko so Francozi začeli uveljavljati svoj položaj v svetu, tedaj so bili Angleži že notranje ustaljeni, imeli so že svojo posebno obliko vladavine, ki ji pravimo še danes „angleška demokracija“ in ki so jo v glavnem ohranili do današnjih dni. Angleži so bili zrelejši od mlajših Francozov, preudarnejši, zato so se tudi znali v tedanjem svetu boljše uveljaviti. Toda počasi je dozoreval tudi francoski narod in si tekom časa zagotovil prav zaviden položaj med narodi Evrope.

Kakor so Francozi šele nekako sto let za Angleži resno posegli v evropsko zgodovino, prav tako je tudi nemški narod šele kakih sto let za francoskim z vso odločnostjo posegel v dogajanja v

Evropi. Tako lahko rečemo, da je starostna razlika med Angleži in Francozi približno enaka starostni razliki med Nemci in Francozi. To je za nas važna ugotovitev in kdor se bo hotel poglobiti v razmišljanja na podlagi tega dognanja, bo z lahkoto našel odgovor na marsikatero navidezno nerazumljivo vprašanje in bo mogel tudi s precejšnjo gotovostjo presoditi, kako se bo razvijal položaj v Evropi v dogledni bodočnosti.

Da bi bila slika kolikor toliko celotna, bo treba k našim opazovanjem pritegniti še skupino najmlajših evropskih narodov — to so Slovani. O tem pa se bomo pogovarjali drugič, če nas ne prehitijo važnejši dogodki.

Sprejem regenta Horthy-ja na Dunaju.

V nedeljo je prispel na Dunaj s posebnim vlakom v spremstvu najvišjih ogrskih dostojanstvenikov, ministrskega predsednika Imredy-ja, zunanje ministra Kanya, generala pehote Ratzja in drugih ogrski državni upravitelj pl. Horthy. Visoki gostje so izstopili iz vlaka na zapadnem kolodvoru, kjer je ogrskega regenta pozdravil v imenu vodje in kanclerja državni namestnik dr. Seyss-Inquart in mu predstavil voditelje države, stranke in armade. Nato se je podal Horthy ob zvokih ogrske himne v mesto, kjer so mu vihrale v pozdrav številne zastave in so ga pozdravljale množice z navdušenimi vzliki.

V imenu narodnega-socializma je izrekel dobrodoščilo visokemu gostu dunajski pokrajinski vodja Globočnik, ki je dejal:

„Kot dunajski pokrajinski vodja izročam v imenu stranke visokemu gostu Njegovemu Visočanstvu gospodu državnemu upravitelju admiralu Nikoli Horthy-Nagybanya in njegovi visoki soprog, ki v tem mestu prvič stopijo na tla Velike Nemčije, svoj častitljiv pozdrav.“

Mi častimo v našem visokem gostu predstavnika nam prijateljskega ogrskega naroda, s katerim nas vežejo že stoletja v veselju in trpljenju

najtesnejše vezi. Mi spoštujemo v admiralu pl. Horthy-ju junaka svetovne vojne, tvorca nove Ogrske, ki je osvobodil deželo pustošenja bolševiške vlade, jo z močno roko uredil in vodil lepši bodočnosti nasproti.

Mi pozdravljamo v njem predvsem odkritosrčnega in prepričanega prijatelja Nemčije in našega Führer-ja. Admiral svojega prepričanja ni nikdar skrival in je mnogo pripomogel k prijateljskemu zblizovanju obeh narodov in držav.

Dunajska pokrajina bo svojemu gostu priredila slovesen sprejem. S tem hočemo pokazati, da je svečanega razpoloženja deležen ves narod, ki pozdravlja v osebi gospoda državnega upravitelja ves ogrski narod. Prvi dan v Veliki Nemčiji bo pokazal Nj. Visočanstvu, kako zelo zna ceniti naša dežela čast njegovega obiska in hoče storiti vse, kar bi njegovo bivanje moglo olepšati.

Po svečanem sprejemu na Dunaju je vlak ogrskega regenta krenil proti severu, kjer se ustavi v pristanišču Kiel-u. Tam bo Horthy-ja in njegovo spremstvo pozdravil vodja in kancler v spremstvu zunanjega ministra, poveljnika vojne mornarice, poveljnika armade in drugih odličnih državnih funkcionarjev.

Voditelj Slovakov, prelat Andrej Hlinka, umrl.

16. t. m. je umrl v Ružomberoku voditelj slovaškega naroda msgr. Andrej Hlinka, neustrašen borec za svobodo svojega naroda. Velika ljubezen do svojega zatiranega slovaškega naroda je privedla Hlinko že v mladosti v areno političnega življenja. Vse svoje bogate zmožnosti je posvetil probuji in napredku svojega ljudstva. Ko se je pričel potegovati s vso odločnostjo za narodno slovaško šolo, so ga Madžari obsodili na dve leti težke ječe. Tudi v ječi je mislil Hlinka predvsem samo na svoj narod in je prevedel sv. pismo. Ko je bil Hlinka v zaporu, so njegovi rojaki s svojim denarjem dogradili v Černovi novo cerkev, za katero so želeli, da bi jo blagoslovil Hlinka. Madžarski škof temu ni ustregel, temveč je poslal madžarskega duhovnika v močnem spremstvu orožnikov. Kljub ponovnim prošnjam ljudstva se škof ni dal omehčati, nakar so ljudje madžarskemu duhovniku in orožnikom zastavili pot v cerkev z vzkliki: Dajte nam Hlinko! Prišlo je do spopada in orožniki so ustrelili med ljudstvo. Na tleh je obležalo 14 mrtvih Slovakov, 92 pa je bilo ranjenih. Takrat je svet prvič zvedel za Slovake, za Hlinko in križev pot slovaškega naroda. In teptani slovaški narod je dobil namah vnete zagovornike po svetu. Ko je prišel Hlinka po tri in tridesetih mesecih zopet na svobodo, je borbo za pravice slovaškega naroda pogumno nadaljeval. V maju 1918 je zahteval na zborovanju v Turčianskem Sv. Martinu ocepitev Slovaške od Ogrske in njeno priključitev Češki v enotno Čehoslovaško državo. Po ustanovitvi Čehoslovaške države je na mirovni konferenci v Parizu zahteval avtonomijo Slovaške na podlagi pittsburske pogodbe. Za uresničenje te pogodbe, ki so jo sklenili Čehi in Slovaki v Ameriki dne 30. maja 1918, se je boril do svoje smrti.

Roosevelt napoveduje poseg Amerike v evropske zadeve. Ob priliki svoje promocije za častnega doktorja vseučilišča v Kingstonu v Kanadi

je imel predsednik Združenih držav Roosevelt govor, v katerem je poudaril prijateljstvo med USA in Kanado, kakor tudi njuno kulturno povezanost. Med drugim je dejal: USA ne bo držala križem rok, ako bi kaka tuja država grozila Kanadi. Kanada in Združene države imajo skupno civilizacijo in kulturo, ki nimata nikakih državnih mej. — Mi v Ameriki nismo več kakor nekdanj na oddaljenem kontinentu in tudi nismo zavarovani pred mednarodnimi viharji z one strani oceana. Več ne moremo trditi, da nam bi ti viharji ne bi mogli kaj škodovati. Zdaj smo tudi mi v Ameriki postali predmet zanimanja generalnih štabov in vseh središč za propagando z druge strani oceana. Naše gospodarstvo, naša trgovina in industrija in naša vojaška sila ter sila mornarice so napravili iz nas činitelja življenskega pomena za svetovni mir brez oriza na to, ali si želimo, ali pa ne želimo igrati to vlogo. K sreči mi v USA in vi v Kanadi moremo z vedrim čelom gledati nasproti vsem neostim, ker se zavedamo, da ne bomo opustili nikakega sredstva kakršnekoli vrste, ki bi nam omogočilo doprinesiti kaj za utrditev svetovnega miru.

Proslave sv. Štefana na Ogrskem. Madžari obhajajo letos devetstoletnico smrti svojega prvega kralja, utemeljitelja ogrskega kraljestva sv. Štefana. Za čas jubilejnih svečanosti so izložili v marmornati dvorani kraljevskega grada v Budimu krono sv. Štefana. Njej so se kot simbolu ogrskega kraljestva najprej poklonili člani madžarske vlade in člani diplomatskega zbora, nato pa se je pričel mimohod ostalega ljudstva. Istočasno se vrši v Budimpešti tudi kongres Madžarov iz vseh delov sveta. Na jubilejno proslavo je dospela tudi posebna delegacija nemških oficirjev pod vodstvom v. Kluga.

Prisrčen sprejem šefa francoskega vojnega letalstva generala Vuillemina v Nemčiji je vzbudil v Parizu veliko pozornost in napravil globok vtis.

Vuillemina sta sprejela kancler Hitler in maršal Göring. Na banketu, ki je bil prirejen na čast generalu Vuilleminu in francoskim letalcem, je general Milch v svoji dobrodošlici visokim francoskim gostom izrazil prepričanje, da se bo general Vuillemin v času svojega obiska v Nemčiji mogel prepričati o številnih in nad vse zanimivih napravah nemškega letalstva. Nato je poudaril osebne zasluge generala Vuillemina in dejal: General Vuillemin je eden izmed najslavnejših francoskih letalcev iz svetovne vojne. General Vuillemin se je zahvalil za pozdrav in dejal, da so njegovi tovariši z njim vred nenavadno zadovoljni, ker so obiskali Nemčijo. „Mi“ — je nadaljeval general — „letalci, ki nas vsak dan obkrožujejo številne nevarnosti, delamo na to, da se preprečijo katastrofe, podobne svetovni vojni. Mi s svojim razumom in s svojim srcem delamo za zблиžanje med narodi.“

Judovstvo in angleški imperializem. V zvezi z protijudovskimi ukrepi, ki so jih začele izdajati italijanske oblasti, pišejo nekateri rimski listi, da je vse to v bitni zvezi s povezanostjo angleškega imperializma z judovstvom. List „Gazetta del Popolo“ pravi, da so že od nekdaj obstojale dobre zveze med Anglijo in Judi. Že v početku preteklega stoletja je angleški gospodarski in politični sistem najbolj ugajal judom, ki so se naselili v Angliji, in postali najbolj navdušeni razširjevalci ideje angleškega imperija. Judje so našli v Angliji svojo drugo domovino ter se je njihova miselnost popolnoma prilagodila angleškemu pojmovanju v trgovini in politiki. Viden izraz za to interesno skupnost med angleškim imperializmom in judovstvom je lord Balfour, ki je Judom med vojno zagotovil ustanovitev judovske države v Palestini. Tudi v času abesinske vojne se je videlo, da so vsi Judje po vsem svetu, ne da bi jih kdo dražil, instinktivno stopili na angleško stran in Anglijo tudi povsod podpirali. Tako stališče Judov je moralo prisiliti druge države, ki nočejo priti pod angleški vpliv, do primerne odgovora. Italija, ki je v tej vojni občutila vso blagodat sodelovanja judovstva in angleškega imperializma na lastni koži, je morala nazadnje nekaj skleniti, da se iznebi prevelikega vpliva ljudi, ki nikdar niso bili vdani Italiji.

Milijon Kitajcev pri Hankovu. Boji na obeh straneh veletoka Jangce pred Hankovom se nadaljujejo, ne da bi se fronta bistveno spremenila v korist Japoncev ali Kitajcev. Vendar se zdi, da je japonska ofenziva zaenkrat ustavljena in da je treba pričakovati nekaj dni odmora. Kitajci so zbrali v hankovskem odseku milijon dobro oboroženih in izvežbanih vojakov, katerim poveljuje maršal Čangkajšek sam. Te čete z vso naglico utrjujejo svoje postojanke. Ves Hankov je ogromno vojaško taborišče. Civilno prebivalstvo je mesto skoro popolnoma zapustilo. V Čungping sta se sedaj preselila tudi angleški in nemški poslanik, zadnja dva diplomata, ki sta ostala v mestu še do pretekle nedelje. Pričakuje se, da bodo prihodnji boji med Japonci in Kitajci zelo srđiti.

Franco odgovarja Londonu. Težko pričakovani odgovor Franca je bil objavljen 21. t. m. v Londonu. V njem Franco izjavlja, da je pripravljen odposlati takoj 10.000 prostovoljcev, ako stori isto tudi nasprotnik in ako se da jamstvo, da se rdeči prostovoljci ne bodo vrnili v kaki drugi obliki nazaj v Španijo. Nadalje je Franco pripravljen dati

barcelonskemu odboru na razpolago za dobavo živil dvoje varnostnih pristanišč, toda le pod pogojem, da pristanišči ne bosta služili drugim namenom. Glede izpeljave od odbora za nevmešavanje predlaganega načrta pa navaja Franco pomisleke in meni, da je neizpeljiv, ker so republikanski dobrovoljci do polovice pripadniki držav, ki v odboru za nevmešavanje niso zastopane. Franco dalje odklanja kakoršnokoli kontrolo tujih opazovalcev bodisi na suhem, bodisi v španskih pristaniščih, ker bi to pomenilo vmešavanje tujih držav v čisto španske zadeve. V svojem odgovoru si končno pridržuje Francova vlada možnost nadaljnih ugovorov glede izpeljave od odbora za nevmešavanje predlaganega načrta, dokler se ne doseže sporazum zastran vojne prava, odprave prostovoljcev in zastran kontrole.

London je zavarovan proti zračnim napadom. Z izgubo šestih letalcev in enajstih strojev so se končale velike tridnevne vaje angleške zračne sile. Izmed šestih mrtvecev je bilo pet članov posadke nekega bombnika, ki je treščil na tla. Tudi šesta žrtev je pripadala nekemu bombniku, ki je moral med vajo z umetno meglo pristati. Ostali ponesrečeni stroji so bila lovška letala, katerih piloti so se rešili s padalom. Vaje so po soglasnem mnenju vseh strokovnjakov pokazale, da je obramba Londona zadostna. Angleško časopisje piše, da so vaje naposled odpravile strah, da bi utegnili sovražna letala v vojni London uničiti.

Gobavci navalili na mesto. Na Romunskem je iz tabora za gobavce, ki leži nedaleč od mesteca Tihilestu, pobegnilo 30 gobavcev in v strnjeni četi odkorakalo proti mestu, da bi oplenili trgovine z živili. Taborno vodstvo je takoj obvestilo mestno oblast, ki je alarmirala prebivalstvo, ki se je v strahu in trepetu pozaprl v svoje hiše. Gobavci so že bili dospeli blizu mesta, ko so jim zastavili pot orožniki. Gobavci so se pred orožniki vrgli na kolena in jokaje prosili, naj se jih usmilijo. Odšli so iz tabora, ker ne morejo več prenašati obupnih razmer, ki tam vladajo. Niti hrane ne dobivajo in jih je samo lakota gnala v mesto. Ko jim je orožniški poveljnik obljubil, da bodo oblasti poskrbele za zboljšanje njihovega položaja, so se gobavci mirno vrnili v tabor.

To in ono. Državni podtajnik v nemškem letalskem ministerstvu, general Milch, je po rekordnem poletu „Condorja“ izjavil časnikarjem, da ni več daleč čas, ko bodo Nemci uvedli stalno letalsko zvezo med Berlinom in Newyorkom. — V Stuttgartu se vrši od 26. avgusta do 4. septembra kongres Nemcev, ki žive v inozemstvu. Na kongresu, katerega poseti nad 20.000 Nemcev iz celega sveta, bo govoril tudi zastopnik kanclerja Hess in pokrajinski vodja Bürckel. — V Švico je pribežalo več kot tisoč judovskih beguncev. Osrednja vlada je sklenila, da bo te jude nekaj časa pustila v Švici, da jim pa ne bo dovolila stalne naselitve. — 15. in 16. avgusta so na Poljskem proslavljali 18letnico zmage nad boljševiki pri Varšavi. — Ameriški general Pershing, ki je bil med svetovno vojno poveljnik ameriških čet na francoskem bojišču, je prispel v Prago. — Štiri konje so usmrtili čebele v Seppenrade na Vestfalskem. — General Franco napoveduje novo ofenzivo. — Slavni pevski zbor donskih kozakov se je peljal preteklo nedeljo z avtobusom v Koblenz, sredi proge pa se je avtobus zaletel z vso silo v drevo. Vsi pevci, 40 po

številu, so več ali manj težko ranjeni. — Ljubljanski velesejem bo letos odprt od prvega do dvanajstega septembra.

Oborožitev v številkah.

Orožje postaja čimdalje bolj edino jamstvo za ohranitev miru. Zato tudi lahko razumemo tekmo med državami v oboroževanju, ki jo podajamo v naslednjem:

Velika Britanija ima 47.000.000 prebivalcev in lahko mobilizira 9.000.000 mož. Njena stalna vojska šteje doma 115.000 mož in 90.000 v britanski posesti. Britansko ladjevje ima tonaže 1.200.000 in šteje 18 velikih ladij, 6 nosilcev letal, 59 križark, 129 torpednih rušilcev in 18 podmornic. Britanija ima 2000 letal, izmed katerih jih je 1500 doma v Angliji.

Francija ima 41.000.000 prebivalstva in lahko mobilizira 8.000.000 mož. Njena stalna armada šteje 415.000 mož. Francosko ladjevje ima tonaže 511.000 in šteje 6 velikih ladij, 1 nosilec letal, 68 torpednih rušilcev in 75 podmornic. Francija ima 1500 letal.

Italija ima 43.000.000 prebivalcev in lahko mobilizira nad 8.000.000 mož. Stalna armada šteje 550.000 mož. Njeno ladjevje ima 429.000 tonaže in šteje 4 velike ladje, 22 križark, 114 torpednih rušilcev in 81 podmornic. Italija ima 2200 letal. Italijanska armada silno napreduje in motorizacijo izvajajo naglo.

Japonska šteje 71.000.000 prebivalcev in lahko mobilizira 13.000.000 mož. Ladjevje ima tonaže 800.000 in šteje 9 velikih ladij, 4 nosilce letal, 35 križark, 112 torpednih rušilcev in 57 podmornic. Zračno ladjevje šteje 1670 letal.

Združene države imajo 128.000.000 prebivalstva in lahko mobilizirajo 20.000.000 mož. Stalna armada šteje 320.000 mož. Ladjevje ima tonaže 1.163.000 in šteje 15 velikih ladij, 4 nosilce letal, 30 križark, 216 torpednih rušilcev in 85 podmornic. Delajo pa 4 velike ladje, 2 nosilca letal, 10 križark, 36 torpednih rušilcev in 22 podmornic. Zračno ladjevje šteje 2885 letal.

Sovjetska zveza ima 170.000.000 prebivalstva in lahko mobilizira 30.000.000 mož. Stalna armada šteje 1.300.000 mož. Rusko ladjevje ima tonaže 250.000 in šteje 4 velike ladje, 4 križarke, 25 torpednih rušilcev in 130 podmornic. Zračno ladjevje šteje 4500 letal.

Romunija ima 19.000.000 prebivalcev in lahko mobilizira 3.500.000 mož. Stalna armada šteje 141 tisoč mož. Ladjevje ima 10.000 tonaže. Romunija ima 280 letal.

Poljska ima 34.000.000 prebivalcev in lahko mobilizira 6.000.000 mož. Stalna armada šteje 266.000 mož. Njeno zračno ladjevje šteje 500 letal.

Češkoslovaška ima 15.000.000 prebivalstva in lahko mobilizira 2.500.000 mož. Stalna armada ima 170.000 mož. Zračno ladjevje šteje 500 letal.

Belgija ima 8.300.000 prebivalcev in lahko mobilizira 1.300.000 vojakov. Zračno ladjevje šteje 250 letal.

Jugoslavija ima 14.000.000 prebivalcev in lahko mobilizira 2.000.000 mož. Njeno zračno ladjevje šteje 500 letal.

Kitajska. Število kitajskih sil se da le težko točno oceniti. General Čangkajšek razpolaga zdaj s 600.000 izurjenih mož, v nekaj mesecih pa bo izurjen nadaljni milijon vojakov. Če pomislimo, da

Podlistek

Jack London:

P. Holecšek:

Klic divjine.

(18. nadaljevanje.)

Ko je Buk gledal za sanmi, je Tornten pokleknil kraj njega in ga začel skrbno preiskovati, ali nima zlomljenih reber. Ugotovil je, da je siromak ves zbit in strašno sestradan, da so pa kosti vse cele. Medtem so sani zapustile breg in prišle na led sredi reke. Zdajci sta videla, kako se je zadnji del sani vdrl, a sprednji je šinil kvišku in na njem je visel Ed. Zaslišala sta obupen Mercedin krik. Karel se je obrnil in stopil korak nazaj, hoteč uiti pogubi; a v tem se je vdala cela ledena plošča in psi in ljudje so izginili za vedno v požrešnem Jukonu.

Janez Tornten in Buk sta se spogledala. „Uboga žival!“ je rekel mož, a pes mu je hvaležno lizal roko.

VI.

Ko so Janezu Torntenu preteklo zimo zmrznile noge, so ga tovariši preskrbeli z vsem potrebnim in ga pustili na tem kraju, da bi se pozdravil. Nato so odšli po reki navzgor, da bi napravili splav lesa za žago v Doasn. Tedaj, ko je Janez rešil Buku življenje, je še malo šepal; toda ko so prišli lepi topli dnevi, so se mu noge docela pozdravile. Ležala sta s psom cele dneve na sončnem bregu, po-

slušala žuborenje pomladnih voda in petje veselih ptic ter občudovala lepoto prirode od jutra do večera.

Buku se je počasi vračala stara moč; rane so se mu zacelile, mišice so bile spet močne in trde in tudi reber ni nič več kazal. Tako so čakali Buk, Tornten, Flora in Muri splava, ki naj bi jih odpeljal po Jukonu v Doasn. Flora je bila majhna irska psica, ki se je takoj prvi dan sprizajnila z Bukom. Tedaj je bilo bore malo življenja v njem, zato ni mogel zavračati njenih ljubeznivosti. Kakor mačja mati liže svoje mladiče, tako se je sukala okoli njega, mu čedila in česala kožuh in čistila rane. Vsako jutro je takoj po zajtrku začela vršiti posle skrbne strežnice in Buk, ki je v začetku prenašal vse to le zaradi slabosti, se je je navadil in je nazadnje nestrpnost pričakoval njenih uslug. Tudi Muri ga je imel zelo rad, dasi mu tega ni tako očitno kazal. Bil je velik črn pes nedoločljive pasme in bila ga je sama dobrodušnost.

Buku se je zdelo čudno, ko je opazil, da ta dva psa nista kar nič ljubosumna nanj. Morala sta biti prav tako dobra in plemenita, kakor je bil njun gospod. Ko je popolnoma okreval, sta se rvala z njim in ga pogosto zapeljala k igram in budalostim, ki se jih je včasih udeleževal tudi Tornten. Tako je mirno potekal dan za dnem in Buk je začel živeti neko novo življenje. Kar razumeti ni mogel, da je zdaj vse spet čisto drugače, kot je bilo nekdanje. Ljubezen, prava strastna ljubezen se mu je vselila prvič v srce. Ni je poznal v prejšnjih časih, ko je še živel v dolini Sv. Klare. Do-

mačim sinovom je bil tovariš, vnukom čuvaj in za gospodarja je gojil v srcu tiho, zvesto prijateljstvo. Čustvo pa, ki ga je zanetil v njem Janez Tornten, je bilo nekaj čisto drugega, je bila ljubezen, prava, goreča ljubezen, ki obožava in se žrtvuje.

Ta mož je bil njegov dobrotnik, ker mu je rešil življenje, za kar mu je bil seveda hvaležen; ali bil mu je tudi vzoren gospod. Res da mnogi ljudje lepo delajo s svojimi psi; ali tako kakor Janez Tornten ni delal nihče. Bil jim je kakor oče in prav tako je skrbel zanje. Nikdar jim ni pozabil zaklicati prijazne besede, kadar je šel mimo njih; pogosto je sedel k njim, se pogovarjal z njimi in sreča mu je sijala iz oči. Lasal je Buka za dolgo grivo na vratu, ga vlekel za ušesa in stresal sem in tja, ali pa pritisnil njegovo debelo, kosmato glavo k sebi in položil svojo nanjo.

Buk ni poznal večjega veselja, kakor če je mož pri tem mrmral čudne psovke, kakor: „Ti stari osel! Malopridnež! Bedak!“ Za psa so bile vse to najlepše, najslajše besede. Tudi Buk je na prav poseben način izražal svojo ljubezen. Vzel je gospodovo roko v gobec in stisnil zobe s tako silo, da so se njih odtisi še dolgo poznali na mesu. Toda kakor je pes prav razumel Torntenove psovke, tako je tudi mož vedel, da mu hoče pes s tem pokazati svojo vdanost in ljubezen.

Dasí je bil Buk presrečen, če se ga je gospod le dotaknil, ni nikdar prošil za ljubeznivosti, kakor je prošila na primer Flora, ki je toliko časa tiščala svoj vlačni, črni smrček Torntenu pod roko, da jo

ima Kitajska 374.000.000 prebivalcev, je to pač preveliko število, da bi ne bilo vsega upoštevanja vredno.

Domače novice

Rosegg—Rožek.

V Rožeku so 14. avgusta svečano odkrili spomenik koroškemu plebiscitu 10. oktobra 1920 in glasovanju 10. aprila 1938. Pri tej priliki je nastopil kot glavni govornik koroški deželni glavar in pokrajinski vodja Klausner, ki je med drugim dejal:

„Stara je navada, da se junaški čini naroda ovekočijo z dletom v kamnu kot svetel primer in vekovito opozorilo potomcem, da se vedno zopet navdušijo ob junaških dejanjih svojih prednikov. Mislim pa, da brez pretiravanja lahko ugotovimo: morda nemški narod ne zna zmiraj pravilno živeti, ali junaško umreti, to zna nemški narod.

Sveta in nedotakljiva je pravica vsakega naroda, da junaške čine izroči svojim potomcem in jih ovekoči. Mi pa imamo še posebno pravico na to, ker smo v preteklosti vedno zopet dokazali, da smo v vsakem času zmožni največjih dejanj.

Ob tej priliki izrekam nujen poziv. „Die Windischen“ so se vedno priznavali k nam. Mi radi sprejememo na znanje, da je glasovala slovenska manjšina 10. aprila 1938 v ogromni večini z ja. Mi hočemo likvidirati leti 1918 in 1920 in vse, kar nas je ločilo; odtod pa izhaja dolžnost, da živimo in delamo za Veliko Nemčijo. Nismo imeli nikdar namena manjšine zatirati ali terorizirati. Imamo samo eno željo, da bi mnogi milijoni Nemcev, ki prebivajo izven mej Velike Nemčije, bili deležni enakoga postopanja, kakor postopamo mi s svojimi manjšinami.

Nemški narod je že od nekdaj prežet najgloblje miroljubnosti. Naš Führer je temu narodu postavil tako velike naloge, ki jih ne more dovršiti v letih, komaj je v desetletjih. Gorje pa, ako bi se kdaj nam razlagala naša miroljubnost kot slabost.“

Valentin Zwitter.

Zapustil nas je mož, borec in trpin. Ni tožil, ko mu je neprijazna usoda zadajala udarec za udarcem. Vzravnal je stopal skozi življenje, nevstrašen in vedno trdno odločen, da se zoperstavi silam, ki so ga neusmiljeno preganjale in mučile. In sedaj se je zrušil pod težo bremena, ki mu ga je naložilo življenje v teku šest desetletij.

Rodil se je Valentin Zwitter 1878. v Zahomcu v ugledni Abujevi hiši. Kot mlad fant je odšel po svetu — na Tirolskem in v Italiji se je učil mlekarkstva — dokler ni l. 1906 vzel v Št. Jakobu v Rožu v najem Slovenskega narodnega doma. Tedaj je bil župnik Ražun tam duša slovenskega kulturnega življenja in mladi Valentin je postal njegov vestni sodelavec. Saj takrat je bilo njegovo življenje še tako svetlo: imel je lepo življenjsko družico, Ziljanko iz Gozdinje vesi, ki mu je podarila štiri otročiče. Življenjskih sil je bilo na pretek, iz njih se je rodila gospodarska podjetnost in tako je otvoril poleg obrata v Št. Jakobu še lastno mlekarno v Beljaku, kjer se je shajala tedanja slovenska beljaška družba in kovala načrte za delo med narodom.

je pobožal in potrepljal po glavi. In tudi tako ni delal, kakor je delal Muri, ki se je vselej, kadar koli je le nanesla prilika, dobrikal in drgnil svojo veliko glavo ob Torntenova kolena. Zadostovalo mu je, da je mogel gospoda od daleč občudovati. Dolge ure je ležal pri njegovih nogah, mu gledal v obličje in opazoval vsak izraz v njem. Če je gospod vstal, je sledil z očmi vsaki njegovi kretnji. Včasih je bila sila tega pogleda tolika, da je Tornten povzdignil oči od dela in mu pokimal.

Prvi čas po rešitvi se je Buk bal samote in ni mogel strpeti, da bi Tornten odšel izpred njegovih oči. Kadar je zapustil šotor, mu je bil tik za petami; zakaj živel je v večnem strahu, da ne bi tudi ta gospod izginil iz njegovega življenja, kakor so izginili France, Peter in še drugi. Celó v sanjah ga strah ni zapustil; včasih je ponoči vstal, se splazil k močevemu ležišču in šele, ko je slišal njegovo pravilno, globoko dihanje, se je pomiril.

Ta velika ljubezen do Janeza Torntena je zbudila v njem vse dobre lastnosti nekdanjih dni; vendar ni bil nič več tisti pes kot nekdanj. Oživeli sta spet v njegovem srcu zvestoba in vdanost, lastnosti domačih živali; ali poleg njih je tičala v njem tudi zver, ki jo je vzgojil ledeni sever.

Res da ni Torntenu nikdar ničesar ukradel, ker ga je imel preveč rad; ni se pa niti trenutek pomišljal krasti tujim ljudem, kjerkoli se mu je nudila prilika, in znal je stvar tako zvito izvršiti, da mu niso nikdar mogli priti na sled. Telo so mu pokrivalo brazgotine, ki jih je dobil v praskah s tujimi psi.

Potem je prišel prvi udarec: zbolela je mlada žena v otroški postelji, napadla jo je jetika in mu jo iztrgala. Ostal je sam, mlad vdovec s štirimi majhnimi otročički. Poiskal si je opore, vzel je domačinko — Miklavčevo iz Št. Jakoba. Pa tudi z drugo ženo mu ni bilo usojeno uživati trajnejše sreče, saj mu jo je prekmalu pobrala nenadna smrt.

In potem so sledili vedno težji udarci: Najprej ga je zapustila hčerka Ljudmila kot sestra Avgusta v najlepšem cvetu mladosti; podlegla je težki epidemični bolezni, stara komaj 28 let. — Sin Zdravko je dokončal svoje študije in se vrnil domov kot mlad doktor političnih ved. Velike nade je stavila slovenska koroška družinica v tega fanta z živo fantazijo, velikim idealizmom in globokim duhovnim življenjem. In končno je oče s ponosom gledal nanj. Pa se je spet ponovila igra usode, Zdravko je obolev in pol leta po svoji promociji odšel za svojo sestro Ljudmilo. Od matere je podedel klice smrti — podlegel je jetiki. Letos pa je sledila po isti poti še druga sestra — Marica. Ko si je preizkušani oče že ves oslabeled najbolj goreče želel udane potrežbe hčerkinje, je moral sam gledati njeno hiranje, dokler ni izhiral pred njim.

To je samo skop oris težke poti tega moža, ki se je vse življenje boril s sovražno usodo, sprejemal dostojanstveno njene udarce in se vedno znova uporno vzravnal. Ostal je borec do konca. Blag mu pokoj!

Ferlach—Borovlje. Letina kaže letos v našem kraju izredno dobro. Zemlja je tukaj le plitva, vsled česar uspevajo rastline v mokrih letih bolje. Nekoliko se je branilo pri sušitvi sena, vendar smo bili ob številnih nevihtah obvarovani toče. Upajmo, da bomo imeli srečo tudi še jeseni in pri ajdi. — Kakor drugod na južnem Koroškem so ustanovili nemški otroški vrtec tudi v Poljubelju, kjer se nahaja v posloplju tamošnje šole. Šolski razredi so se premestili pred par leti v Borovlje, v hiši so nastanjeni obč. reveži in ena soba je sedaj na razpolago za otroški vrtec. — Govori se, da bo v prihodnjih dneh prevzela veliko tovarno-jeklaro v Borovljah država in da postanejo iz nje takozvani „Göringwerke“. Delavstvo upa, da se bodo s tem tudi plače zboljšale. Ko se je mudil Göring pred meseci na Humberku, je na prošnjo borovljanov prevzel pokroviteljstvo nad Borovljami in bo bržkone sedanjim prevzetje tovarne v zvezi stem korakom. Tudi puškariji pričakujejo primernih ukrepov za zboljšanje njih industrije. — V nedeljo dne 21. t. m. je bil tukaj pokopan 40-letni Rudolf Jaklitsch, sin upokojenega šolskega ravnatelja v Borovljah. Omračil se mu je um, zapustil je poslovilno pismo, da za njega ni več življenja in da ga najdejo pod nekim travnikom. Po daljšem iskanju ga je našel g. Borovnik med nekimi drevesi, vstrelil se je v srce.

Glainach—Glinje. V četrtek dne 18. t. m. smo položili k zadnjemu počitku g. Sukliča, pd. Dovjakovega očeta v Glinjah. Bil je priden in pošten gospodar, ki je z ljubeznijo obdeloval svojo domačo zemljo ter skrbel za svojo družino. Spoštoval je svoj narod in bil radi tega tudi povsod priljubljen. Družina trpi vsled zavrtnih bolezni hude udarce. Zaostalim naše globoko sožalje.

Feistritz a. d. Gail—Bistrica na Zili. Čudno žalostno so zvonili zvonovi v petek dne 12. avgusta, ko smo pokopali Trudnovo mater. Po kratki, tridnevni bolezni jih je vzela bela žena-smrt. Voz z žitom, ki so ga mati nabasali, je na dan pogreba stal še nabasan pod kozolcem. Tako so delali Trudnova mati do smrti za svojo družino, ki jih bo težko pogrešala. Z ljubeznijo so vzgajali svoje hčere v zavedna dekleta, ki so pridne članice našega kulturnega društva in tudi v tujini ne pozabijo svoje slovenske skromnosti. Za izgubo ljubljene matere žalujemo z vso Trudnovo družino. — Naša cerkva Svetega Martina visoko tam ob skali je sedaj gotovo najlepša v celi Zili. S prebarvanim presbiterijem in z umetniškimi okusom predelanimi oltarji je sedaj kot nebeška skrinjica, v kateri bi bili vsi najraje kar vedno varno skriti. Vsa zahvala in vse priznanje velja pač le č. gosp. župniku — saj fare vse skupaj ni stalo niti pfeniga. Zato želimo, da bi še dolgo ostali v naši sredi, kajti vsa lepota okrog in v naši hiši božji je samo njih zasluga.

Keutschach—Hodiše. Tujcev-letoviščarjev imamo letos v naši okolici veliko. Poleg starih znancev iz Dunaja, so nas tokrat obiskali tudi novi iz stare države. Trudimo se, kakor moremo in znamo, da vse zadovolimo in jim počitnice olepšamo. Ob jezeru se je utaborila tudi državna mladina HJ, katere čete korakajo vsak dan s udarjačo godbo skozi vas. — Dolgo je že, odkar smo izgubili našega priljubljenega gospoda župnika. Mnogokrat ugibamo, zakaj so nas morali zapustiti in kam so odšli. Težko že pričakujemo dneva, ko jih bomo mogli pozdraviti zopet v naši sredi. Upanja na svidenje še nismo izgubili. Bog daj, da bi ne bilo zastoj naše čakanje!

Nov razdolžitven zakon. 18. t. m. je bil objavljen zakon o ureditvi starih dolgov. Ta zakon ima namen rešiti vprašanje zaostalih dolgov iz časa velike gospodarske stiske in velja za dolžnike, ki jih je prizadela ta stiska. Ureditev starih dolgov je v prvi vrsti stvar zainteresiranih upnikov in dolžnikov. V primeru, če se ne bi mogla doseči ureditev starih dolgov z medsebojnim sporazumom, se smejo obrniti stranke na sodišče. Sodišče more med drugim določiti obrestno mero, višino obrokov in rok njihovega vplačila, sme pa tudi dolg zbrisati, če ga dolžnik v roku 10 let ne bi mogel plačati.

Drobiž. Celovski velesejem se otvori 25. avgusta in traja do 5. septembra. — Na Koroškem so našli 30. julija samo še 2297 brezposelnih, do čim jih je bilo lani v istem času 6426. — Iz službe brez pokojnine sta bila odpuščena bivši predsednik deželnega sodišča v Celovcu dr. Gustav Zigeuner in sodnik dr. Alois Karisch. — S prvim septembrom prične izhajati v Celovcu dnevnik „Kärntner Grenzruif“, ki bo glasilo narodno-socialistične stranke. Istočasno se ukineta sedajna celovška dnevnik „Freie Stimmen“ in „Kärntner Tagblatt“. — 11. t. m. se je zopet odpeljalo 35 otrok iz Vovbr, Kleč in Grebinja v staro Nemčijo na oddih. — Po celi naši državi se vrši štetje sadnih dreves. — Na Gradiščanskem bodo morali z naprej delati tudi vsi delazmožni cigani. Zaenkrat bodo zaposleni v posebnih ciganskih oddelkih pri gradnji cest. — Hotelier Josip Gross iz Bele je otvoril na naši strani jezerskega sedla novo gostilno.

Naša prosveta

Poglavje o kulturi.

Hudo je danes povedati, kaj kdo razume pod imenom „kultura“. Taka je postala razvada modernega človeka, da si vsakdo po svoje tolmači ta zvišeni pojem, ki mu je zares težko določiti vsebino. Površni opazovalci gladko zamenjujejo pojma kulture in civilizacije. Kajti nikakor še ni rečeno, da je kdo visoko kulturn, če ima svojo vilo in v njej tekočo toplo in hladno vodo, telefon in radio ter mogoče še celo svoj avtomobil. To so lahko vse prav prijetne in lepe stvari, ki pričajo predvsem o izdatni premožnosti posestnika in mogoče o visoki civilizaciji njegove okolice, s kulturo samo pa imajo hudo malo opraviti, dostikrat celo prav nič. Nikjer namreč ni rečeno, da imetnik vsega tega modernega udobja ne bi bil pri vsem tem razkošju hudo nekulturn človek. Kar predstavljate si, da divja s svojim avtomobilom brezobzirno po samotni cesti, povozi mimogrede staro ženico, ki se ni pravočasno umaknila, in nemoteno oddivja naprej. Ni bila redkost, da se je svoje dni kaj takega zgodilo na deželi, kjer oko postave ni vedno pri roki, da bi ustavilo divjaka. Pa tudi to si lahko zamišljate, da se ta civilizirani človek prav prostaško prepira doma s svojo ženo, da mu služi telefon za pogovore z njegovimi ljubicami in da radia sploh ne poslušajo. Kaj ne, da vam je sedaj čisto jasno, da telefon, avto in radio še ne pomenijo kulture. Ta dragocena človeška pridobitev se skriva čisto drugod, je pohlevna in skromna, se ne sili v ospredje, če je resnična in globoka, tudi nerada „paradira“, človek jo čuti in vsakem koraku, pa je prav za prav ne more nikjer prijeti. Mogoče bomo najbolj zadeli, če porečemo, da je sedež kulture v človeški duši. Prav res, v človeški duši! Preprosto pravimo temu „srčna kultura“, kadar mislimo na posameznega človeka. So pa ljudje, ki ne morejo hraniti samo zase lepote in spoznanj, katere občutijo v svoji duši. Iz njih izžareva ta notranja moč tudi na druge bolj povprečne ljudi, ki se počasi lahko oprimejo kake lepe misli ali navade, ali se jim dopade kakšna lepa pesmica, ki jo je napravil tak posebež. To pa zato, ker ta pesmica prav tako zveni, kakor smo že prej občutili v svoji duši, samo nismo znali tega obleči v pravo melodijo ali pa v pravo besedo. Takole lahko rečemo: pesniki in pevci, pa če hočete povedati na kratko z eno besedo — umetniki, namreč resnični umetniki, to so prav za prav tolmači notranjih občutij nekega naroda. V ljudeh obudijo nekako speča ali nejasna čustva, dajo tem občutkom živ izraz z besedo, lepo sliko, blaglasno melodijo in ko človek kaj takega zasliši ali vidi, pravi: Vidiš, prav tako sem si mislil tudi jaz, samo povedati nisem znal. Ta je pa dobro vedel, ali ta je lepo zapel. Vidite, tako se je začela graditi narodna kultura! In tako je postajala ta narodna kultura splošna last vsega naroda.

Vsak narod pa ima svoje posebno duševno in duhovno življenje. Saj boste to lahko razumeli: planincu so gore vsakdanje družice in prijateljice, njim zaupa svojo bol in srečo, z njimi se pogovarja, kadar je sam. Na vsakem koraku srečava planinec drugo pokrajinsko sliko in ta pestrost narave se tekom mnogih pokolenj vsadi v dušo in

ji daje poseben obraz in značaj. Človek ravnine sprejema vse drugačne vtise: dan za dnem gleda enolično sliko pred seboj — pokrajino, ki se tam nekje stika z nebesnim obokom. Lahko si mislite, da bo ta ravninski človek čisto drugače doživljal svoj svet kot planinec, da bodo njegova notranja doživetja nekam bolj težka, njegova pesem bolj otožna — z eno besedo: ustvarjal bo svojo posebno kulturo. In prav tako se bodo pokazale razlike v duševnem doživljanju severnjaka in južnaka, oba si bosta ustvarjala svoj notranji svet po svoje.

Pa še nekaj moramo dodati, da bo naša slika popolna. Če govorimo o narodu, moramo vedeti, da se k vsem skupnim zunanjim vplivom, ki ta narod oblikujejo, da se k vsemu temu pridružujejo še prav posebno močne prirojene skupne duhovne lastnosti kot notranje vezi, ki šele neko skupino ljudi spojuje v posebno celoto. To trditev je zares težko pojasniti z besedami, pa bomo skušali to reč razložiti s podobo: kar predstavljate si, da je nekdo rojen slikar. Na vsakem kosu papirja bo risal kako podobo, še v pesku bo delal oblike iz življenja. No, pa se naj kdo spomni in reče: Iz tega fanta bomo napravili dobrega kovača! Kaj ne, da se mu boste smejali! Slikar pa dober kovač! Vidite, nekaj podobnega je s tisto prirojeno silo, ki nevidno povezuje člane nekega naroda v posebno celoto.

Tako sedaj pa imamo vse skupaj: iz vseh teh zunanjih vplivov in notranjih sil raste potem narodna kultura. Zato ima vsak narod svojo posebno kulturo, ki odgovarja njegovemu značaju in njegovim notranjim doživetjem. Iz tega pa izhaja že samo po sebi, da kulture ni mogoče prevzeti od drugega naroda, temveč si jo je treba šele ustvariti. — Sprejeti je mogoče tujo civilizacijo, kajti vsakdo se lahko nauči telefonirati ali šofirati. Kultura pa se ne da naučiti, ker si jo mora vsak narod ustvarjati šele sam, kakor to odgovarja njegovi narodni duši in njegovemu značaju.

Tole smo vam hoteli povedati: da ni vedno tam kultura doma, kjer se šopiri bahava civilizacija in da lahko najde resnična kulturnost prav prijeten dom v skromni gorski koči, kjer prebivajo čisti ljudje s plemenito dušo, ki tujcu prijazno postrežejo s požirkom hladne vode in mu vljudno pokažejo pot, če jo je zgrešil — in če je v dušah teh ljudi dovolj prostora za vse lepo in dobro. Kajti samo iz stremjenja po lepoti in dobroti raste resnična, pristna kultura.

Gospodarski vestnik

Sadje in zelenjad v človeški prehrani in v zdravilstvu.

Na letošnjem mednarodnem vrtnarskem shodu v Berlinu od 12. do 15. t. m. se je obravnavalo tudi v gornjem naslovu označeni predmet. O njem pišeta v nemškem strokovnem listu „Gartenbauwirtschaft“ zdravnik dr. Marjeta Nothnagel in zdravnik dr. Bircher.

Tudi v našem glasilu smo že večkrat obravnavali važnost sadja in zelenjadi v naši prehrani. Splošnost je pa o tem vprašanju še vse premalo poučena in je marsikdo še danes mnenja, da je sadje in zelenjad nekaj postranskega in da je glavno juha in meso, pa še kava in čaj, veliko soli, popra in paprike. Potrebno je torej, da še opozarjamo naše bralce na važnost sadja in naše domače zelenjadi v človeški prehrani in na vpliv teh živil na človeško zdravje, na odpornost, deložnost in vztrajnost.

Naj torej iz izvajanj gori omenjenih dveh strokovnjakov posnamemo nekatera od vede in množne prakse preizkušena dognanja.

Veda je neizpodbitno dokazala, da je napačno vrednost živil ocenjevati samo po njihovi kalorični vsebini, oziroma po tem, koliko imajo beljakovin, tolšče in drugih redilnih snovi, ampak, da je obenem treba gledati tudi na to, koliko imajo nekkih dopolnilnih ali po najnovejših dognanjih tako imenovanih varnostnih snovi, predvsem vitaminov. Teh varnostnih snovi, ki so za zdravje in odpornost človeškega telesa neogibno potrebne, pa ni ne v mesu, ne v raznih drugih živilih, niti jih ne more proizvajati organizem sam. Nahajajo pa se v obilni meri v sadju in zelenjadi. Za zdravo življenje in uspešno delovanje duševnih in telesnih sil je neka količina teh snovi neobhodno potrebna. Iz tega sledi nujna zahteva, da tvori bistveni del naše vsakdanje hrane sadje in zelenjad. Poudariti pa je treba, da velja to samo za sveže, surovo sadje in svežo presno zelenjad. Z vsakršno predelavo ali konserviranjem se njuna vrednost kolikor toliko zmanjša.

Še več! Sadje in zelenjad veljata dandanes tudi v zdravniških krogih za zdravilo pri raznih bo-

leznih, ki jih zdravniška veda imenuje avitaminose.

O tem nam izpričujejo uspešna zdravljenja s surovo hrano, s sadnim in zelenjadnim sokom, z grozdem itd., kar uvažujejo vsaj posamezniki že po celem svetu. Brez dvoma pa pride čas, ko bo vse človeštvo uvidelo važnost sadja in zelenjadi v vsakdanji hrani in potrebo prehrane po omenjenih načelih.

Švicarski zdravnik dr. Bircher poudarja v svojih izvajanjih, da je marsikatere bolezn kriva napačno sestavljena hrana. Med drugim trdi, da dobi vojak v strelskem jarku pljučnico in umrje, ako manjka v njegovi vsakdanji prehrani le $\frac{1}{1000}$ grama vitamina C.

Zgledi iz Španije kažejo, da je tam jako malo nalezljivih bolezn kljub revščini in drugim nadlogam, ker se prebivalstvo hrani večinoma s sadjem in zelenjado. V abesinski vojni je dobil vsak italijanski vojak na dan po eno citrono. To je zadostovalo, da so vojaki kljub velikim naporom zdržali do konca.

Dr. Bircher navaja 7 glavnih točk, po katerih se je ravnati pri sestavi zdrave hrane, in sicer:

1. Sveže sadje, h kateremu prištevamo tudi razne jagode (maline, borovnice, gozdne jagode i. dr.) spada k vsakdanji hrani.

2. Mešana, sveža solata spada eno dvakrat na dan na mizo.

3. Množina kuhane zelenjadi naj bo sedemkrat toliko kakor množina mesa, jajc ali testanin.

4. Surove mleko, sveže surovo maslo, sladka smetana in malo slan sir, vse to od zdravih krav, ne bi smelo manjkati noben dan.

5. Kruh naj bo iz črne in na grobo zmlete pšenice ali iz moke drugih žitaric.

6. Sladkor naj se uživa v prav majhni meri.

7. Shranki (kone) in vsi načini shranjevanja (konserviranja) naj veljajo samo kot pripomočki v sili.

Sadna letina v naši državi letos slabo kaže. Obilen pridelek bodo dale po mnogih pokrajinah edino le češplje, dočim bo imela Štajerska tudi obilo prvovrstnih jabolk in hrušk.

Na gradiščanskem (Burgenland) pričakujejo letos izredno dobro vinsko letino. Vlada je ukrenila že sedaj vse potrebno, da bodo kmetje odvišno vino takoj lahko prodali. Za nakupovanje vina so prejele vinarske zadrugre že sedaj posebne kredite. Poleg tega bo delala tovarna za sladek mošt v Saarbrücken-u s gradiščanskim vinom v jeseni poizkuse in če se bodo le-ti obnesli, dobi glavno mesto Gradinščanskega posebno tovarno za sladek mošt.

Nacionalizacija Schneider-Creuzota perfektna. Veliko francosko orožarno Schneider-Creuzot v St. Etienne, eno največjih tvornic orožja na svetu, je prevzela te dni država. Podjetje se je pritožilo proti nacionalizaciji na državni svet, ki pa je pritožbo odklonil. S tem je nacionalizacija definitivno izvedena.

Prvi davek na blagovni promet. Davek na blagovni promet si je prvi izmislil švedski kralj Gustav Adolf I. 1622. Dirjal je iz vojne v vojno in za to seveda vedno potreboval denarja. Tedaj so vsa mesta zagrabil z visokimi plotovi. Ob vratih plotov se je postavila carinska hišica, da nihče ne prinese blaga v mesto in meščan ne blaga v deželo, ne da bi kralj dobil svoj delež. Nastavili so številne davčne uradnike, ki so potem stali ob mostovih, ljudstvo jih je počastilo z imenom Brückengucker. Nihče ni več smel doma peči kruha, ni smel doma klati, ni smel variti doma piva, vse je moralo v javno klavnico in pekarno, da se davčnemu uradu odšteje določeni davek. Kmetje so plačevali od konj, goved, ovec, koz in svinj določen davek. L. 1624 se je podvojil davek na živino, l. 1625 se je vpeljal nov davek na mline. Ta davek na meljo je znašal 10% od vrednosti žita, kmet pa je v sili često mešal v moko zmleto mahovino, ki jo sicer je severni jelen. Da bi se kraljevi davek ne kratil, so kmetom vzeli vse mlince ob malih potokih, mlince na veter, mlince na konjski pogon in še ročne mlince. Ko so se kmetje radi ročnih mlinov uprli, je kralj nekoliko odnehal in določil: „Ročni mlinci naj jim ostanejo, dovolj je carine, če človek dela, da ga žgejo roke!“

Izdutki za socialno oskrbo v Nemčiji. V letih 1936/37 navaja statistika za Nemčijo (brez Avstrije) na socialno oskrbo se nanašajoče številke kot sledi: Število podpiranih se je od leta 1936 do 1937 znižalo za 417.700 in jih je ostalo 2.057.200. V času od marca do septembra 1937 se je število podpiranih ponovno zmanjšalo za 304.300, tako da je ostalo še 1.752.900 podpiranih. Od marca meseca 1937 do septembra 1937 se je število oseb, ki so bile podpirane iz javnih sredstev, znižalo za 3 milijone. Uzporedno se je znižalo število brezposelnih podpirancev. Med podpiranimi je bilo 21.900

invalidov, 79.900 malih rentnerjev, 179.400 brezposelnih, 157.700 otrok, 68.200 jih je dobivalo podporo radi krize in 533.500 raznih podpore potrebnih oseb. V raznih zavodih oskrbuje Nemčija 1.340.200 ljudi. Med njimi je 711.800 bolnikov, 246.700 slepcev, mutcev in blaznežev. Polnili so se tudi domovi za starčke in hiralnice. Celokupna za socialno oskrbo potrošena vsota l. 1937 je znašala 1.256.000 mark.

Omejitve prometa iz Jugoslavije v Avstrijo za svo živino, živinske proizvode in surovine, ki bi mogli biti prenašalci kužnih bolezn, je zdaj po odloku dunajskega poljedelskega ministrstva še večja. Ta omejitev je prišla zaradi nevarnosti slinavke in parkljevke v Jugoslaviji ter se nanaša na vse okraje v savski, vrbaski, drinski in dunavski banovini. Dalje na sledeče okraje v Sloveniji: Brežice, Dolnja Lendava, Kranj, Krško, Ljutomer, Murska Sobota in Radovljica. Bugojino, Konjic in Prozor v primorski banovini. Kraljevo in Rekovac v moravski banovini, kakor tudi mesta Belgrad, Zemun in Pančevo. Avstrijsko poljedelsko ministrstvo na Dunaju si pridržuje pravico, da izjemoma odobri od primera do primera posebne izjeme. Izjeme od gori navedenih omejitev, ki jih je s posebnim razpisom sporočilo to ministrstvo, ostanejo še naprej v veljavi. Te izjeme se nanašajo samo na prevoze namenjene za kontumacijsko uvrstitev na dunajski trg ali pa v sanitarno klavnico v Wiener Neustadtu. Za prevoze, ki bi se morebiti usmerjali v kak drug kraj bivše Avstrije, je treba prej dobiti posebnega dovoljenja, bodisi neposredno od avstrijskega ministrstva na Dunaju ali pa posredno preko tega ministrstva.

Zanimivosti

Amerikanska stava. V Lousani so postavili veliko moderno hišo, ki stane nad pet milijonov dolarjev. J. Stotler in R. Collins sta modrovala, kako dolgo bo ta stavba stala na mestu, kjer je. Stotler je trdil, da bo stavba stala najmanj 500 let. Collins je ugovarjal. Končno sta naredila stavo in sicer je stavil vsak dva in pol dolarja. Collins trdi, da stavbe čez 500 let ne bo več, Stotler trdi da bo. Stavo sta vložila na banko, ki se naj obrestuje celih 500 let, čez 500 let pa se izplača njihovima dedičema, katera stranka bo pač stavo dobila. Če bodo stavljeni znesek obrestovali po 4% skozi 500 let, bo ta svota narasla na 2 milijona, 84 milijonov, 495 tisoč, 605 dolarjev in 22 centov. Čedna svota, kdor jo bo dobil.

Cigarete brez papirja. Mladi madžarski pisatelj Štefan Tomas se ne ukvarja samo s pisateljevanjem, marveč tudi s cigaretami. Mož je iznašel novo vrsto cigaret. Sprevidel je, da je kajenje cigaret zaradi tega tako škodljivo, ker kadilec poleg tobaka kadi tudi papir. Premišljeval je, kako bi se dale narediti cigarete brez papirja. Stopil je zato v stike z nekim budimpeštanskim kemikom, s katerim sta želela delati cigarete ovitke iz nekeke tobačne snovi. Ti poizkusi so bili zelo dragi, a so se obnesli. Novi cigaretni ovitki iz izvlečkov tobakovih listov so namreč mnogo bolj trpežni kot papirnati in se ne dajo lahko raztrgati. Pri vsem tem so za polovico tanjši kakor papirnati. Neka ameriška tobačna tovarna je plačala srečnemu pisatelju samo za patent baje cel milijon dolarjev.

Zahvala

Vsemogočni je v svoji nedoumljivi modrosti na praznik M. Vnebovzetja odpoklical k sebi našega blagega očeta, deda, brata in strica

Valentin-a Zwitter

v njegovem 66. letu. V sredo 17. t. m. smo dragega rajnika položili k počitku v božjo njivo pri Sv. Jakobu v Rožu. Vsem, ki so pokojnega očeta obiskovali v njegovi težki bolezni ali ga spremili na zadnji poti, izrekamo iskreno zahvalo. Posebno se zahvaljujemo č. gg. duhovnikom, sorodnikom, šentjakobskim pevcem in gasilcem, zastopstvu osrednjih slovenskih organizacij in vsem ostalim sočustvujočim. Rajnemu očetu se hočemo za dobrote oddolžiti z molitvijo.

Pri Sv. Jakobu v Rožu, 17. avgusta 1938.

48

Zwitter-jevi.

Za RM 3.33 na mesec dobavlja posnemalnike
Jos. PELZ, Wien XV., Mariahilferstr. 164
 Ceniki zastonj Zastopniki se iščejo